

24.8.2026

Työ- ja elinkeinoministeriölle:

Asia: Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta työvoimaviranomaiselle pitkäaikaistyöttömien osaamisen kehittämiseksi vuosina 2026-2028

Viite: Lausuntopyyntönne 30.6.2026, diaarinumero VN/18685/2026

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kiittää työ- ja elinkeinoministeriötä mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston asetuksesta koskien valtionavustusta työvoimaviranomaisille pitkäaikaistyöttömien osaamisen kehittämiseksi vuosina 2026-2028.

1 Osaamissetelin myöntämisperusteet tulee olla selkeitä ja läpinäkyviä

OAJ pitää pitkäaikaistyöttömien osaamisen kehittämiseen suunnattua osaamisseteliä lähtökohtaisesti kannatettavana toimenä. Pitkäaikaistyöttömyyden taustalla on usein osaamisvajeita, puutteellisia perustaitoja tai työelämän muuttuneisiin osaamistarpeisiin liittyviä haasteita, joiden ratkaiseminen edellyttää mahdollisuuksia osaamisen päivittämiseen ja täydentämiseen. Osaamisseteli voi parhaimmillaan madaltaa kynnystä osallistua koulutukseen ja tukea työllistymistä erityisesti tilanteissa, joissa työllistymisen esteenä on yksilöitävissä oleva osaamistarve tai lyhykestoinen pätevoitymisen tarve.

Järjestelmän toimivuuden kannalta keskeistä on kuitenkin se, että osaamissetelin myöntämisperusteet ovat riittävän täsmälliset, läpinäkyvät ja ennakoitavat. Ehdotettu sääntely jättää viranomaiselle merkittävää harkintavaltaa sekä palvelujen soveltuvuuden että kustannusten arvioinnissa. Laaja harkintavalta ei sinänsä ole poikkeuksellista, mutta liian väljä sääntely voi johtaa tilanteisiin, joissa osaamissetelin myöntämiskäytännöt vaihtelevat alueittain tai viranomaisittain. Tällöin samankaltaisessa asemassa olevien pitkäaikaistyöttömien mahdollisuudet saada osaamisseteliä eivät välttämättä toteudu yhdenvertaisesti.

OAJ katsoo, että yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta myöntämisperusteiden tulisi olla valtakunnallisesti mahdollisimman yhtenäiset ja hakijoiden kannalta ennakoitavat. Myös oikeusturvan kannalta on tärkeää, että hakija kykenee jo hakemusvaiheessa arvioimaan, millä perusteilla hakemus ratkaistaan ja millaiset koulutus- tai valmennuspalvelut kuuluvat osaamissetelin soveltamisalaan. Tämä vahvistaa hallinnon läpinäkyvyyttä sekä luottamusta julkisen vallan toimintaan.

24.8.2026

2 Osaamissetelin käyttö tulee kytkeä osaksi virallista koulutusjärjestelmää

OAJ kiinnittää huomiota myös osaamissetelin käyttötarkoituksen rajaukseen. Ehdotuksen mukaan seteliä voitaisiin käyttää enintään kuusi kuukautta kestäviin opintoihin sekä eräisiin valmennus- ja uraohjauspalveluihin. Vaikka lyhytkestoinen koulutus voi tietyissä tilanteissa parantaa työllistymisedellytyksiä nopeasti, monien pitkäaikaistyöttömien osaamisen kehittämisen tarpeet ovat huomattavasti laajempia. Riskinä on, että kuuden kuukauden enimmäiskesto ohjaa palveluja lyhyisiin koulutuksiin silloinkin, kun henkilön työllistyminen edellyttäisi pidempikestoista osaamisen kehittämistä tai kokonaisen tutkinnon osan suorittamista. Tältä osin olisi syytä arvioida, vastaavatko ehdotetut keinot riittävällä tavalla asetuksen tavoitteisiin.

Lisäksi OAJ pitää tärkeänä, että osaamissetelin käyttö kytetään osaksi koulutusjärjestelmää ja alueellisia ohjausrakenteita. Erityisen tärkeää on hyödyntää ammatillisten oppilaitosten, korkeakoulujen ja muiden julkisesti valvottujen koulutuksen järjestäjien asiantuntemusta osaamistarpeiden tunnistamisessa ja tarkoituksenmukaisten koulutuspolkujen rakentamisessa. Näin voidaan varmistaa koulutuksen laatu, työelämärelevanssi sekä koulutuksen vaikuttavuus. Viralliset järjestämisluvan omaavat ammatillisen koulutuksen järjestäjät toisella ja korkeasteella tuntevat myös alueen elinkeinoelämän ja yritykset sekä niiden työvoima- ja osaamistarpeet.

OAJ näkee riskinä, että osaamissetelin käyttö painottuu maksullisiin koulutus- ja valmennuspalveluihin ilman riittävää laadunvarmistusta. Mikäli julkista rahoitusta kohdennetaan toimijoille, jotka eivät kuulu virallisen koulutusjärjestelmän tai laadunvarmistuksen piiriin, on vaarana, ettei koulutuksella saavuteta tavoiteltuja työllisyys- ja osaamisvaikutuksia. Tämän vuoksi palvelujen hyväksymiskriteerien tulee olla selkeät ja niiden vaikuttavuutta tulee seurata systemaattisesti.

3 Osaamissetelin käyttöönoton vaikutuksia tulee seurata

OAJ pitää tärkeänä, että osaamissetelin vaikutuksia seurataan sekä työllistymisen että osaamistason kehittymisen näkökulmasta. Erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, kohdistuuko tuki tarkoituksenmukaisesti niille henkilöille, joiden työllistymisedellytyksiä osaamisen kehittäminen aidosti parantaa, sekä siihen, toteutuvatko yhdenvertaisuus, alueellinen tasapuolisuus ja koulutuksellisen laadun vaatimukset käytännössä.

Lisäksi OAJ katsoo, että pitkäaikaistyöttömyyden taltuttamiseksi osaamissetelin käyttöönoton lisäksi työvoimakoulutukseen olisi syytä panostaa mm. jäädyttämällä koulutuksen ajalta kertyvät kuntien työttömyysturvan sakkomaksut. TE-palveluille varatut rahat sakkomaksuja varten ovat alimitoitettuja ja niiden kerääminen heikentää kuntien taloustilannetta, joka väistämättä vaikuttaa kunnan mahdollisuuksiin järjestää muita lakisääteisiä palveluita, kuten varhaiskasvatusta ja perusopetusta.

24.8.2026

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Eira Bani
johtava erityisasiantuntija